

„The Word“ - Ukrainian Weekly

Рік II. Регенсбург, неділя 3 березня 1946 Ч. 9. (16)

Шпигунська афера в Канаді Таємниця атомової бомби в руках США

Оттава. Канадський прем'єр Мекленз Кінг повідомив, що відкрито в Канаді шпигунську організацію, яка мала завдання видобути таємницю атомової бомби та іншої канадської збройової продукції. Канадські урядові кола виявили, що до цієї афери замішані члени советського посольства в Канаді. Хоча в заяві Мекленз Кінга не згадувалося про Советський Союз, советський уряд оголосив урядове звідомлення, в якому стверджив, що російські агенти здобули в Канаді певні таємні інформації, але вони не мають особливого значення, бо не дають нічого нового в порівнянні до советських відкритий, які пішли вже далеко далі вперед. З уваги на некоректність такої поведінки відкликано російського аташе в Канаді полковника Миколу Жаботіна. Сам советський посол ніби зовсім не замішаний до цієї справи. Одночасно советська заліва скажиться на ворожу проти-советську компанію, яку розпочала канадська преса і радіо, після виявлення шпигунської афери.

Як повідомлено з канадської, американської й британської сторони, таємниця атомової бомби добре забезпечена. Негайно вжито охоронних заходів, щоб не допустити до дальших можливостей шпигунства.

* * *

Вашингтон. Міністер закордонних справ США Бірнс заявив на пресовій конференції, що канадське слідство щодо чужоземного шпіонажу в справі Канади та що ця шпигунська діяльність не поширилася на США.

Як заявив далі Бірнс, таємниця атомової бомби виключно в руках США та що Велика Британія і Канада ніколи не були в цій справі повільно поінформовані.

Друга велика проба для Організації Об'єднаних Народів

Нью-Йорк. Голова американської делегації на конференції Організації Об'єднаних Народів у Лондоні, Едвард Стеттініус, заявив після свого прибуття до Америки, що Об'єднані Народи витримали свою першу пробу в Лондоні. Але вони мусять дати ще далі більший доказ своєї працевідності під час чергових заходів на роз'язанням міжнародної гospодарської проблеми.

«Господарські завдання, які стоять перед нами» — сказав Стеттініус — «можуть бути реалізовані лише з фактичним співдіянням США. Однак ми не можемо ці завдання повністю брати на себе. Також інші народи, в додаток

Лондон. В британській палаті громад у минулому тижні відбулися дебати в справі закордонної політики. Посол консервативної партії Мек Майлз висловив своє вдоволення з приводу діяльності британського міністра закордонних справ Бевіна на Сеймовій Раді Безпеки та зазначив, що потрібно відновити безпосередні переговори між трьома великодержавами, щоб встановити тісніші зв'язки між ними.

Далі кол. міністер закордонних справ Іден закликав Бевінов, що він не є в стані підтримувати співпрацю між Англією і ССР в такому вигляді, в якому вона була під час війни; ця співпраця повинна бути негайно відновлена.

Міністер закордонних справ Великої Британії Бевін у своїй промові найбільш істотні пріоритети англійсько-советським відносинам. Він заявив, що, перебуваючи в Москві, він пропонував продовжити англійсько-російський договір про союз з 20 на 50 років. Далі Бевін згадав про чутки, нібито Англія готується до війни проти Росії. «Я не можу собі уявити», — сказав Бевін, — з якою метою має Велика Британія проводити війну проти Советського Союзу. Те саме маю на увазі і щодо Америки. Мені ніколи не приходила на уважу можливість війни проти США». На прикладі тістного союзу з США Бевін віbachає в початковому обміні думок між Москвою і Лондоном найкращу запоруку для кращого порозуміння між обоими країнами. Згадуючи про подімку з Вишневським на засіданнях Світової Ради

Безпеки, Бевін висловився, що хоч «вони тоді гострі слова, але наша приязнь триває далі». Бевін підкреслив, що він не є неспівмісцем. Коли б йому вдалося здійснити співрозвідку усіх міжнародних джерел допомоги для загальних потреб народів, що терплять нужду, і це б йому принесло більшу насолоду, ніж якабудь зміна політичних кордонів.

Щодо порушеної питанням мирового договору з Італією Бевін заявив, що проблема Тріесту може бути розв'язана так, що обидві сторони зможуть використовувати його як порт. Британський уряд занепокоєний «війною перевів» проти Туреччини. Велика Британія готова приступити до узгодження умов ревізії договору про протокол в Монтеро. Бевін підтримує з приводу відхилення його пропозиції про внесення перського питання на розв'язання комісії трьох великодержав. Свою промову міністер Бевін закінчив ствердженням, що «з уладою імперії великої громади вільних народів належала б до минулого. Це була б катастрофа. Ми мусимо мати можливість дамі підтримувати аспірації цих вільних народів».

ВІДСТРОЧЕННЯ ПАРИЗЬКОЇ МИРОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

Париж. Французький міністер закордонних справ Бідо заявив, що передбачене відкриття мирової конференції 1 травня, імовірно, буде відсунене на пізніший термін, з увагою на брак єдності між великодержавами в справі мирового договору з Італією. Поперше, не досягнено порозуміння щодо італійсько-югославського кордону. США бажали б відновлення лінії Вільсона. Цю лінію підтримує також Англія. Советський Союз і Югославія домагаються натомість не тільки Фіуме, але також Тріесту. Росіяни, крім того, домагаються від Італії репарацій, від чого відмовляються західні великодержави. Щодо прилучення Далекого Сходу до Греції погодилися між собою всі великодержави, але велика розбіжності юстирують щодо італійських колоній. Росія жадає мандату над Триполітанією. Англія згідна залишити її знову Італії, а США бажали б, щоб вони після якотої часу одержали самостійність, але обидві вони цілковіто підтримують советську пропозицію.

ПРИСУД НА ФІЛІПІНСЬКОМУ ПРОЦЕСІ ВОІННИХ ЗЛОЧИНЦІВ

Гельсінкі. У Гельсінкіх закінчилося процес проти чільних кол. фінських політиків і державних мужів, що несуть відповідальність за втятиння Фінляндії до війни проти ССР по стороні Німеччини. Колишнього фінського президента Рісто Ріті засуджено на десять років тяжкої в'язниці. Кол. прем'єра Ю. В. Вангеля — на шість років в'язниці. На п'ять з половиною років в'язниці засуджено кол. през'єра Лінкоміса та кол. провідника соціал-демократичної партії і міністра фінансів Таннера, на п'ять років кол. посла у Берліні проф. Ківімекі, на два з половиною — кол. міністра закордонних справ Рамзая. Двох осіанів — кол. заступників міністра фінансів Рейніка і міністра інформації Кукконена — засуджено на два роки в'язниці кожного.

Знову бої в Маньчжурії

Чунгкінг. В Маньчжурії знову розгорілися бої між урядовими військами та китайськими комуністичними частинами. Бої відбуваються, головний чином, недалеко на південь від Мукдену. Як повірюють комуністичні джерела, китайські урядові війська здобули три міста. Китайський центральний уряд обиркове станові Маньчжурії. З звідомленням вішнінського кореспондента часопису «Таймс» виявляється, що умова про припинення боїв і перемир'я, після якої 14 січня закінчилася громадянська війна в Китаї, не відноситься до Маньчжурії. До цієї провінції комуністи мають особливі політичні домагання. Нову посередницьку пропозицію американського амбасадора в Китаї генерала Маршалла, щоб вислати до Маньчжурії комісію для засідання переговорів про перемир'я, комуністи прийняли прихильно. Центральний уряд ще не висловився з приводу цієї пропозиції.

* * *

КИТАЙСЬКІ СТУДЕНТИ ПРОТЕСТУЮТЬ

Чунгкінг. В багатьох містах Китаю відбуваються протестатівні збори проти перебування советських військ у Маньчжурії. У високих школах Чунгкінгу 10.000 студентів проголосують протестатівні стрajk. Студенти пан-

кінського університету опублікували заяву, в якій жадають негайного виведення советських військ з Маньчжурії. Голова інформаційної служби міністерства закордонних справ Го-Фенг-Шан заявив, що як Росія, так і Китай зобов'язують советсько-китайський договір. Він стверджує, що немає ще достаточної советської відповіді на китайський запит щодо виведення советських військ з Маньчжурії.

Як повідомляє Ройтер, старший син Чан-Кай-Шея генерал Чан-Шін-Куо, вийшов до Москви, щоб там вести переговори в справах советсько-китайських відносин.

СТАЛІН ДО 28 РОКОВИН ІСНУВАННЯ ЧЕРВОНОЇ АРМІЇ

Москва. У зв'язку з 28 роковинами існування червоної армії, Сталін звернувся з відоносом до советських військ, в якій стверджує, що Росія стоїть перед завданнями захопити здобуті позиції та створити передумови нового розвитку державного господарства. Щоб стабілізувати мілітарну і господарську силу Советського Союзу, потрібно якнайскоріше заликувати рапи, нанесені війною, та не тільки лійти рівня продукції передвоєнного часу, але ще перевищити цей рівень.

АМЕРИКАНСЬКА ДОПОМОГОВА АКЦІЯ ДЛЯ НІМЕЧЧИНИ

Вашингтон. Президент Трумен вдав дозвіл «Союзові допомогові організації для Німеччини» розпочати добровільну збирку для Европи, що голодує. Ця збирка має охопити якнайшире кола громадянства та торговельні і промислові підприємства.

ДОПОМОГА ДЛЯ ЕВРОПИ

Штоб і гольм. В Швеції 34 допомогові організації ухвалили перевести грошову збирку для Європи, що голодує. Ця збирка має охопити якнайшире кола громадянства та торговельні і промислові підприємства.

Будапешт. Аргентинський уряд видав розпорядження для населення обходитися один день на тиждень без м'яса, щоб таким чином було підвищено експорт м'яса до Європи.

АМЕРИКАНСЬКА ДОПОМОГОВА АКЦІЯ ДЛЯ НІМЕЧЧИНИ

Вашингтон. Президент Трумен вдав дозвіл «Союзові допомогові організації для Німеччини» розпочати добровільну збирку для Німеччини. До цього Союзу належать квакери, братерська громада, християнська наука, дві союзи профспілок, пресбітеріані, католицька харитас та інші. Якщо дозволять транспортові можливості, буде спроваджуватися для американської зони 2000 тон товарів, щомісячно. Головним чином надслідатиметься конденсование молоко, пукор, міло, одяг, взуття, медикаменти і товщі.

ЦЕРКОВНА КОНФЕРЕНЦІЯ В ЖЕНЕВІ

Женева. У Женеві відбувається з'їзд представників протестанських і православних церков з 30 країн, який має на меті підготувати заснування світового церковного союзу. На теперішньому з'їзді має бути обговорене також питання стану церков у Росії, Японії та Німеччині. Крім того, з'їзд має підготувати плис скликання світової конференції протестанських церков у 1948 році.

ПЕРШИЙ СТРАЙК В АВСТРИЇ

Відень. Понад 3000 робітників у Штацея відмінно застрайкували в знак протесту проти харчових саботажів, яких допускалися відомі. Після затвердження резолюції, робітники знову приступили до праці.

ПРОБЛЕМА САМОУПРАВИ ІНДІЇ

Лондон. Британський міністер для Індії заявив у палаті лордів, що англійський уряд вирішив післати до Індії спеціальну комісію, утворену з міністрів, щоб дійти порозуміння з впливовими індійськими політиками в справі індійської самоуправи та можливо скорішого її здійснення. Ця спеціальна комісія, як проце повідомив прем'єр Етлі у палаті громад, має від'їхати до Індії в кінці березня.

ПРОГРАМА ГАНДІ ПРО БОРОТЬБУ З НУЖДОЮ В ІНДІЇ

Севаграм. Магатма Ганді запропонував свою програму боротьби з харчовою кризою в Індії. Програма його складається з восьми пунктів та передбачає цільовите використання ґрунтів і вод для збільшення харчових продуктів, відповідне зменшення харчових приділів для війська і цивільного населення та заборону вивозу збіжжя і олії.

В одній з радіовимов він сказав, що для задоволення харчових потреб Індії бракує три мільйони тон харчових продуктів. Денний приїзд хліба буде зменшений з 450 гр. до 390 гр. Ті, що тяжко працюють, будуть одержувати 490 гр.

В з'язку з критичним харчовим станом в Індії, англо-американська станиця торгівлі рибом у Бангкоку припинила довіз риби до Індії.

БУНТ МАТРОСІВ В ІНДІЇ

Бомбай. В Бомбай вибух бунт індійських матросів, яких підтримали цивільне населення. Британські частини посилено іншими військами. Британські війська опанували усі важливі стратегічні пункти в місті. Демонстранти підпалили кілька будівель, в тому числі філію Індійського банку, який цілковито згорів. Загалом у Бомбай є 50 осіб забитих та 250 ранених. Як повідомляє «Рейтер», британським частинам вдалося відібрати від бунтарів значну частину зброй й амуніції.

В палаті громад прем'єр Етлі заявив, що збуренням матросам королівської індійської флоту затримано безумовну капітуляцію.

Як повідомлено в останній хвилині, бунт моряків в Індії закінчився. Всі кораблі, що йх тримали в своїх руках бунтарі, передано без жодних умов британській владі. Так само капітулювали моряки, що перебували в морських казармах бомбейської твердині в центрі міста.

ІМПЕРАТОР ХІРОХІТО ВІДВІДУЄ ФАБРИКИ

Токіо. Несподіваною подією, якою ще не було в японській історії, було для японців те, що імператор Хірохіто відвідав фабричні підприємства у Кавасакі, Йокогамі та Ніссі. Відвідуючи фабрики, Хірохіто навіть розмовляв з окремими робітниками.

Нюрнберзький процес

З людей варили мило. Німецькі злочини на Сході

Нюрнберг. На нюрнберзькому процесі воєнних злочинців советський прокурор полк. Смирнов виявив танецьну працю лябораторії, закладеної при анатомічному інституті в Данцигу. В цій лябораторії з трупів жертв національно-соціалістичного терору варилось мило. Прокурор відчитав рецепт проф. Шпаннера, директора анатомічного інституту в Данцигу, який починається такими словами: «Треба взяти 5 кг людського товщу, 10 літрів теплої води, 50 грамів соди...» Як доказовий матеріал прокурор показав принесені два глечики з головним мілом з людського товщу. Далі зачитано зізнання одного з асистентів лябораторії, який заявив, що він сам виварив 40 людських трупів, з яких видобув 70—80 кг товщу. Особисто він зужив 4 кг цього міла.

В далішому ході процесу полк. Смирнов навів доказовий матеріал про масове мордування населення в Советському Союзі. На початку імці вживали примітивні методи нищення людей, але пізніше ці методи стали більш вираженими. Ціла східна Європа вкрита масовими могилами жертв гітлерівського терору. Серед доказового матеріалу про гітлерівські злочини знаходяться також фотографії масових розстрілів, що їх знайдено при трупах вбитих німецьких вояків.

Далі прокурора Шейніга і Рачинського назвали доказовий матеріал, які плюнували національно-соціалістів окуповані східні землі та нимишили промислові і культурні цінності. Ці злочини найбільш обтяжують Гернга, Розен-

берга, Франка, Завкеля і Кайтеля. Лише в Советському Союзі імці спалили 4 мільйони жителів будинків та сконфіскували півтора мільйона коней, 9 мільйонів рогатої худоби, 12 мільйонів свиней та 13 мільйонів овець і кіз.

Як мотто до грабунку культурних цінностей на Сході, прокурор навів слова Гітлера: «Ми варвари, ми хочемо бути варварами, це є почеший титул».

Щоб грабувати схід, Гітлер видав наказ 1. 3. 42. про призначення Розенберга та створення т. зв. «Айнзатцштабу Розенберга». Як він працював, вказує звідомлення підпорядкованого Розенбергові «Батальону для особливих завдань». В цьому звідомленні 10 листопада 1942 р. говориться: «Багаті житва мали ми серед книжок Української Академії Наук, де ми забрали велику цінність на перських і китайських пергаментах, російські і українські літописи, перші видання російських письменників і рідкісні твори російських мистецтв. З київського музею вислано до Берліну твори майстрів, образи і портрети». Одночасно із грабунком просто нищено найцінніші мистецькі цінності. Між іншим, знищено будинки композиторів Чайковського і Римського-Корсакова. Німецьке військо і СС повністю пограбували і спалило будинки Толстого і Пушкіна.

Як повідомив прокурор, в Советському Союзі повністю знищено разом 31.850 промислових підприємств, на яких працювало чотири мільйони робітників.

До подій в Егіпті.

Каїр. Новий египетський кабінет одержав від парламенту вотум довіри. Новий прем'єр Ізмайл Сідкі Паша проголосив нову урядову програму та пообіцяв, що не допустить довідження ревізії англо-египетського договору. Сідкі Паша був за короля Фуада від 1930 до 1933 року прем'єром Египту. Тепер, крім функції прем'єра, він перейняв ще міністерства внутрішніх справ і фінансів. Сподівається, що між його урядом та партією вафдістів дійде до гострої боротьби.

ЗНОВУ ДЕМОНСТРАЦІЮ В ЕГІПТІ

Каїр. В Каїрі і Александрії знову вибулися нові антибританські демонстрації. Під час заворушення в Каїрі зажито 10 египтян. Тисячі демонстрантів перейшли вулицями Каїру до британського посольства, де піднесли свої жадання повного виведення британських військ з Египту. Кульмінаційним пунктом демонстра-

цій було намагання мас заatakувати британські казарми. Озброєні частини египетської армії охороняють усі військові й публічні будівлі в Каїрі. Прем'єр Ізмайл Сідкі Паша заявив, що будуть вжиті суворі заходи проти дальших демонстрацій.

В Александрії також вибухли безпорядки, під час яких демонстранти намагалися примусити військові частини покинути казарми.

БРАК РОБІТНИКІВ У ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ

Прага. Між чехосlovакським урядом і представниками Італії розпочалися переговори про спровадження італійських робітників для праці в Чехословаччині. Робітники мають працювати головним чином при відбудові заїзниць. Крім того, бракує ще приблизно пів мільйона робітників у сільському господарстві. У скляні промисловості бракує 6000 фахових робітників.

В ЕСПАНІЇ РОЗСТРІЛЯНО 10 РЕСПУБЛІКАНІВ.

Паріж. Покарання на смерть десятьох республіканців в Еспанії викликало вибух гілу серед французьких громадських. Французькі національні збори ухвалили протестаційну постанову проти цих дій Франка та знову зажадали вірвання дипломатичних зносин з еспанським диктатором. Відтак, які доходять з Еспанії, вказують на загострення внутрішньо-політичного курсу. 35 еспанців, що намагалися таємно знову зорганізувати соціалістичну партію, арештовано біля Мадриду та віддано до військового суду. У наслідок браку харчових продуктів, у Каталонії вибухло кілька страйків. Цивільний губернатор Каталонії заявив, що у майбутньому не буде більше дозволено вести безпосередні переговори між робітниками і працевладцями, бо кожне підвищення платні в одній фабриці викликає страйк в іншій.

Як повідомляє кореспондент агенції «Юнайтед Прес», генерал Франко видав наказ про переведення своїх марокканських частин з Марокко до Еспанії. Дотепер прибуло вже до Еспанії 2.500 вояків. Ці військові з'єднання мають також у своїх рядах контингенти еспанського чужоземного легіону.

ВИЯСНЕННЯ КОМУНІСТИЧНОЇ ПАРТІЇ

Мюнхен. Як повідомляє «Ді Нойе Цайтунг», країновий секретарят комуністичної партії Німеччини в Баварії, в з'язку з недавно оголошеним звідомленням про прийняття кол. членів національно-соціалістичної партії до комуністичної партії, вияснює, що Військове Правління дало дозвіл на прийняття до комуністичної партії тих членів націстської партії, які вступили до неї після 1 травня 1937 року.

КОМУНІСТИЧНА ЗАЯВА ІЦОД РУРСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Берлін. У з'язку з французькими домаганнями, які висуває міністер закордонних справ Бію, про відокремлення Рурської області від Німеччини, видатний німецький комуністичний лікар Вальтер Ульбріхт заявив недавно на конференції німецьких працівників робітництва у Берліні, що «Рур є німецьким і залишиться німецьким». Своє твердження він основує на потсдамській постанові трактувати Німеччину як одну господарську цілість та що Німеччина без Руру не може існувати.

КАТАСТРОФА В КОПАЛЬНІ ВУГІЛЛЯ

Дортмунд. В одній з вугільних копалень недалеко Дюссельдорфу, в наслідок сильного вибуху в копальні, засипало 498 гірників та 3 британських службовців. З шахт видобутого живими лише 59 осіб. Інших зачинаних немає від рятувати.

Відмінно. — пояснив відчайдушно вибачливо дідок: — самопер лопер до морко-пісця?

— Як? як? — обернулось уже до розмовників скількись чоловіка.

— Са-мо-пер по-пер до мор-до-піс-ця...

— Ві дивіться! — здивувалася увіткана тітуся. — Як же ж таки й кумедно. А що ж воно таке?

— Автомобіль поїхав до фотографа.

Голосний регіт розігнувся в натовп. А охна якася бабуя навіть плюнула.

Бідолашний хлопець не прибрав, як бути..

Але тут раптом і регіт, і томін обрвались: привезено хліб, привезено раніше, ніж сподівались.

Люди спочатку заходились буди ставати «правильно» в чергу, кожне на свое місце, та як виявилось, що хліба привезено мало і всім не вистачить, пішли одні на одного потонтом, полізи з божевільними обличчями в купу. Кожне обличчя, здавалось, дивилось тільки в себе, а нікого й іншого не бачило, дарма що очі, як там кажуть, рбом лізли.

Страшений тиск здушив Джурі огруда так, що він мимохіт виліз угору, на плечі інших. Заразом цей тиск, помішавши чергу, переніс його більше до загратованого вікна, що з нього видавали хліб. Так він мимоволі олівничився поперед своєї сусід — увіткеною тітускою з «культурною» бородою. Йому було соромно перед ними, він безпідрядно, з піківкою усмішкою оглядався на них, але нічого не міг здійти.

— Не пускайте так без черги! — гукали ті, що були ззаду, що їх черга вийдуши з сесії.

Щось більше за хліб

Джура з ночі стояв у черзі по хліб. У шунку в нього було голодне бурчання, а в серці — Україна.

Не всяке, може, пойме віри, щоб такий собі дев'ятнадцятьлітній парубійко (хоч і студент) під час страшного голоду в усій країні та думав про таке, що його ані печуть, ані їдять, — про якусь там Україну.

Але Джура думав. Думав палко й ніжно про ту чайку-небогу, що вивела дідок при бітій дорозі.

Українські справи йому навіть у снах сниться.

Якось йому приснилось, що нібито його душа опинилася на небі.

— Ну, що ж, — подумала душа, — треба шукати Бога: тут від порядку... хоч мої тілінна домівка на землі в подобі студента педагогічного інституту й не вірила, що він е...

Коли гляне — аж до неї зближається вузатий дムуган, ніби запорожець. Такого козака вона бачила в музеї на іконі Покрови Січової: він був намальовани

ЮРІЙ КЛЕН

Очима хижими з пратьми віків
Знову дивиться на нас днедавнє.
Росте ріка, гude вода в ній,
Гуркоче глухо рокотом років.

В огні і вихорі грядуть часи,
Доба жорстока і почварна,
Не Метерлінка, а Вергарна,
А ти — жахне тавро її неси.

Ось піднесе тобі до уст трубу:
Труби її страшні фанфари,
Її заграви і пожари,
Терпку весну, стократ хмільну журбу.

Вже розтинає вітру дикий спів,
Життя ще непочатий простір,
Гуде, гude в невиннім рості
І душу рве на сто шматків.

Хто запалив безмірну далечінь?
То не прадавні світять зорі,
То падає на тло історій
Т-в-о-я страшна і величеська тінь.

УКРАЇНСЬКИЙ ВІЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
У МЮНХЕНІ

У Мюнхені розпочав свою працю Український Вільний Університет, що складається покицько з двох факультетів: філософічного і правничого. Розпочалися перші виклади на філософічному факультеті. Студентська молодь з великою приемністю слухає перші лекції з філософії і психології. Цими днями розпочинаються виклади з українського мовознавства, історії та інших дисциплін факультету.

Університет укомплектований висококваліфікованими професорськими силами. Ряди студентів дедалі поповнюються. А для тих, хто не має матури, відкриті при університеті мaturalні курси.

Треба сподіватися, що значний контингент студентів для українського університету дадуть наші українські гімназії, що вже тепер розпочали мaturalні іспити, а деякі ще готуються до іспитів. Знаменним є-ті факт, що деято з українських студентів залишає наявність студій на німецьких університетах і приходять на студії до свого рідного університету.

П. К.

РЕПАТРИЯЦІЯ ПОЛЯКІВ З УКРАЇНИ

Варшава. Усі поляки, що мешкають в східній Україні, мали виродж місяця лютого вийти до Польщі. З теренів західної України також продовжується репатриація поляків. В лютому мало вийти зівді біля 30.000 поляків.

Заліщицька дівчина (акварель)

«Доніц» (Terrakota)

З ВИСТАВКИ УКРАЇНСЬКОГО ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА В МЮНХЕНІ-КАРЛЬСФЕЛЬДІ

Григорій Тепчегорський
(3 нагоди 250-річного ювілею мистця)

Діяльність нашого визначного гравера Григорія Тепчегорського припадає на добу всеобщого розвитку української культури та її експансії на сусідні краї, зокрема на Московщину. Як відомо, ціле XVII століття є під знаком українських культурних вилівів у Москві. Особливо помітний там наплив українських культурних сил в кінці XVII століття, коли до Москви приїжджає, тимчасово або на постійно, багато вчених, учителів, лікарів, перекладачів, архітекторів, мальярів, друкарів, граверів і т. ін. Тому саме українці мали великий вплив на тогочасне московське життя — в літературі, науці, театрі, церковному житті, архітектурі, мальстріві, музичі, співі, мистец-

тві книжки, друкарстві, ювелірстві, ткацтві, сіяту. Цю величезну різницю в культурному житті Московщини і України постійно помічали чужинці, що мали можливість побувати на Сході Європи. Данський посол при московському дворі Юль Юст в 1711 році писав, що при російському дворі була одна особа Мусін-Пушкін, що знав латинську мову, тоді як на Україні не тільки усі українські достойники прекрасно володіли латинською мовою, але навіть звичайні ченці Кіево-печерської лаври. Коли Петро I, за відомостями Юля Юста та інших, «з великими труднощами» порозумівався з чужинцями голландською мовою, то гетьман Іван Mazepa, за свідченням

французького дипломата Балюза (1704 р.), не тільки «перфекто і досконало» говорив латинською мовою, але володів також мовою італійською, німецькою і французькою. В той час, коли «друга особа після царя» Меньшиков не вмів писатися, то за свідченням Павла Алєпського 1656 р. і згаданого Ю. Юста, по українських селах були грамотні наявні жінки. Про трохи пізніше часи англієць Джозеф Маршан писав, що в протилежності до Московщини на Україні «почував себе вільним і безпечним, як у першому ліпшому англійському графстві (області)», а про український народ зауважив, що це «моральний і добре вихованій народ». Професор кембриджського університету Е. Д. Кларк і згаданий Мерта однозначно стверджували, що «за столом

(Закінчення на 4-й стор.)

— Студента не пускайте! — гукнула голосом, повним люті, і та тіточка, що за нею Джура стояв спочатку.

Оглянувшись, Джура побачив на виду у неї якнайбільшу до себе ненависть.

— Та який він там студент? — вереснув якісся, либонь, чоловічий голос, можливо, «культурного» дідка голос. — Хахлацька морда...

— Хахлаца...

— Когут!

— Вони там у селі свінині хлібом годують, а тут люди з голоду пухнуть...

— Не пускайте!

— Викинте там!

Сердечний хлопець відчув, що спина йому стала мокра від поту, а серце — як не вискочить. А заразом почув, як чиася рука зірвала з його голови кепку і швиргонула далеко з патовпу. Хто це зробив, він не міг побачити, бо в той бік ніяк було оглянувшись, ніяк було повернути голову.

Страшна люті і образа залила Джуру груди, лице, вуха. Почуття помсти підказало йому думку вже свідомо, на зло дікій юрбі пробиватися до вікна. І він мовчки, зпіпивши зуби, поліз уперед. Гудзики на його підліжку відлетіли, одна пола застрила між стиснутими тілами, мов би розіп'ям його. Але мета вже була близько. Ще одно зусилля — і його ліва рука ухопилася за грата, а парва просунула хлібну картку в вікно.

— Ху! — зіткнув щасливий хлопець, тримуючи, маючи вже хліб у руках.

А потім того юрба викинула його геть, як непотрібного.

Відбігти зіпалу геть від страшної колотні, Джура лалінувся знецінська за голову, згадав, що на ньому немає кепки, і вернувся й тощукати. Але кепки ніде не було: їх десь, мабуть, затоптали в сніг.

Тоді він без кепки пішов додому. Голову

йому захищав від холоду його щитинястий, давно пестрижений чуб.

Завернувши в глуху вуличку, що вела до гуртожитку, Джура побачив, як на санях везуть замерзлих людей. Сухі, малі та ще й голі, вони були поскладані одно на одного, як дроби, і тільки трохи, оби-як прикрити рогожами.

А як це було нагбру і копяка йшла помалу, то він (Джура б то) і пройшов деякий час за тими санями, дивлячись на сухі, поскрючувані ступні іні, з білими, «мертвими», схожими на гудзики нігтями на пальцях.

Візник сказав (на запитання одного з цікавих), що трупи везе із станції: у вантажних вагонах померзли.

Але Джура особливо цим не зацікавився: одне — що не вперше бачив таке, а друге — був ущерб переповнений щастям від того, що володів добрым шматком хліба.

Ралтом до нього підійшов гарно зодягнений, але, видимо, вимучений, давно не голений чоловік і третмливим голосом без найменшої, бачив, надій попросив дати йому хоч шматочок хліба. Разом з тим він жалібно дивився, аж третмів, на чорний, схожий трохи чи не на бязяк — глятят на руках випадково стрінутого простоволбого парубійка. Здавалося, ще мить — і він, забувши всяку пристойність та страх, кинеться й зубами вирве той нещасний шматок.

Джура вражено прислухався: чоловік проявив гарно українською літературною мовою.

Прохач удроге попросив, додавши, що в нього діти умирають з голоду.

Велике щастя затрепетало в грудях у доброго хлопця, він увесь запарився. А тоді простиг руку з хлібом до прохача.

— Вам хліба? Будь ласка!..

— І в українських звуках його мовою було багато гарячого чуття. Прохач зробив здивовані очі, іні злякався.

— Увесь? А ви ж як?

Хлопець палко перебив:

— Нічого, нічого: я якнебудь обійтуся. А в вас же діти...

Чоловік ухопив третмливими руками той хліб, підніс його до уст і поцікував. А потім склонив шорстку парубійку руку свою м'якою рукою і циро, гаряче й потиснув.

— Красно дякую! Найширіше дякую!.. На очах у нього були сльози.

Джура рішуче повернувся і швидко подався своєю дорогою — додому.

Коли він прийшов до гуртожитку, у кімнаті було тільки двое його товаришів: один читав, ушинішивши, якусь книжку, а другий заспав.

— А, це ти з черги? — недбало спитався той, що латав. — А де ж твій хліб? Не взяв?

Джура, що повний щойно пережитого, схильовано і з запалом розповів про свої пригоди, особливо спинившись на кінцевій події.

— І, розумієте, чоловік той говорив чудовою українською мовою.

І, трохи помовчавши, додав:

— Це не те, як говорять по-українському в театрі, у школі, коли піднімають замовлення говорити... Ні! Тут людині загрожує смерть, а вона, знаючи, що на російську мову швидше відгукується (бо в місті є більшість по-російському говорить), говорить по-українському...

Товариші недомислено скинулись очима, пічко, либонь, із цих його міркувань не зрозуміли. Та й усю Джурину пригоду поклали, видимо, на рахунок його, відомого йм. «дивацтва» в українській справі.

А латальник з явним наміром поглузувати спітався:

— Так це ти, мабуть, і кепки там відбіг?

— Та там же.

...А наступної ночі Джурі знову приснився український Бог. Тепер він сам зійшов до нього на землю, низько склонивши над його постіллю, аж вусами об його чоло лескітно торкнувся.

— Добре єси учинив, синашу, — загомонів козарлюга-Бог до нього ніжно, як батько. — Добре, вельми добре...

— Що хліб тому чоловікові віддав?

— Еге.

Джура відчув, що йому стає весело й радісно на душі, іні він від солодкого щастя топнівся і розпливався, як віск.

— Ось поглянь на навколо, — гомонів козарлюга далі. — Бачиш, як велич, яка краса?

Дивиться Джура — а перед ним Україна, безмежний простір від Прип'яті та до Чорного моря і від Попраду та до Маніча й Бєштау, мініться далечінню, а на тому просторі сорок мільйонів народу — лемки, бойки, гуцули, галичани, буковинці, наддніпрянці, кубанці...

— І все то один народ.

— «Надій рідний народ», — з солодким щастям від того, що й він належить до того народу, подумав Джура...

І далі побачив зворушеній хлопець, що всі ті дороги мільйонів одиниць почали танути, розливатися і зливатися одна з одною, а також і з цим в одну цілість. А потім він зрозумів, що його вже нема, а є один український народ.

— Чи тобі так добре, синашу?

— Добре.

— І їсти не хочеться?

— Ні...

— І загубленої шапки не шкода?

— Ані трохи...

— Блаженні ті, що за свій народ життя покладають, — прорік поважно

Регенсбург — середньовічне місто

Високі вежі церков класичної готики велично підносяться вгору, старовинні мури оточені вузькими пограничними вуличками, що розбігаються в усі боки, спускаючись до самаго Дунаю.

Це Регенсбург — місто, від стін якого відомантикою середньовіччя.

Регенсбург — це сплетіння вузеньких провулочків. Поблукавши з годину цими вуличками, можна знову опинитися на тому ж самому місці. Тут на кожному крої зустрічається старовинні будинки, що бачили зміну багатьох поколінь. Ці будинки з гострими дахами та орнаментальними фасадами створюють цілий ансамбль середньовічного міста. Вулиці закінчуються невеличкими брукованими площами, в центрі яких і тепер часто є ще залишки старого басейну чи криниці, де колись сусіди ходилися по воду та передаючи одна одній новини та пілтви.

Проходячи якимось з «фудзечів», де можна руками дістати по обидва боки до стін будинків, мимоволі притадуєш уривки з Гете. Так і здається, що в якомусь з віконець появиться золотонос Гретхен, а з-за рогу виріне якась постать в оперовому убранині чи не самого Фавста. А ось тут, в цій пізнічі «гастгавзі», за тяжкими столами напевно щовечора збиралася бюргери та, попиваючи пиво із глинняних келехів, обговорювали справи славного міста Регенсбургу. А може слухали оповідання якогось чужинця-купця чи мандрівного ченця — про далекі і дивні країни, багаті на золото, усяке звір'я та міди.

Від традиційних боків із пивом за запліснілих стін «гастгавзу» від подувом далекого мінуло. І дійсно, Регенсбург — однією з найдавніших міст Німеччини. З давніх часів він відомий як осередок культурного та торговельного життя Баварії. Вигідне географічне положення — над великою рікою-магістраллю Дунаем — дало широкі можливості для розвитку міста.

Вже в часи раннього середньовіччя Регенсбург стає наддуванською метрополією, що відіграє визначну роль не тільки в економіці Баварії, але й далеко поза її межами.

В 79 році на місці теперішнього Регенсбургу була закладена римська фортеця. Отже історія закладення Регенсбургу починається ще від часів Марка Аврелія.

Розквіт міста припадає на XII—XIII століття, коли воно стає культурним та торговельним центром наддуванських країв. На цей час припадає і політичний та господарський розвиток Київської Русі, що є для нас особливо цікавим. Як встановлено на підставі історичних джерел, Регенсбург — як і багато

інших західно-європейських міст — мав близькі торговельні зносини з Києвом. Вже в XI ст. були встановлені економічні зв'язки поміж Київською Руссю та заходом. В Регенсбурзі існувала навіть окрема корпорація купців, що торгувала виключно з Київською Руссю, під назвою «Русарій».

В «Житті» св. Маркіяна є описівання про те, як французьким ченцям, що засновували монастир св. Якова, не вистачало коштів для закінчення своєї роботи. Тоді один із ченців св. Маркіяна вирушив у далеку подорож до Києва, щоб дістати там потрібні кошти, які й дістав — у вигляді багатих подарунків хутра-

ми від Володимира Мономаха та його дружинників. Цікаві дані є в книзі записів св. Еммануїла в Регенсбурзі. Чернець цього монастиря Гартвіт, перебуваючи в Києві, жертвував монастиреві 18 футів срібла, наказавши своїм боржникам в Регенсбурзі виплатити цю кількість срібла монастиреві.

Чимало документів із часів XI—XII ст. ст. про встановлення мита з купців, що йдуть з Русі, також свідчать про близькі торговельні зносини поміж Київською Руссю та Західною Європою.

Отже, Регенсбург є містом, що має давнє історичне минуле та власні традиції, місто, яке свого часу посідало визначне місце серед інших міст Німеччини і називало цілою Західною Європою.

Н. С.

Конференція УНРРА — ІМКА

23 та 24 лютого ц. р. заходами УНРРА та ІМКА була скликана на оселі в Регенсбурзі спільно з представниками всіх, що є на оселі комітетів, конференція, присвячена справам спортивні, мистецької та ремісничої діяльності цих комітетів. На конференції були присутні також представники інших таборів регенсбурзької області: Штравбінг, Лянсгут, Вайден та представники УНРРА з цих місцевостей.

Конференцію керував п. Бренч, директор філії ІМКА у Регенсбурзі, який і відкрив цю короткою промовою, вітаючи всіх присутніх. Перше слово мав п. Ернест Грісс, представник окружної УНРРА, який в своїй теплій і дружній промові привітав присутніх з можливістю спільноти праці і позитивом з представниками УНРРА, які прибули з інших міст області. Особливо наголошував він на тому, що треба докласти всіх зусиль, щоб наявні у таборах культурні і мистецькі сили взяли активну участь у вихованні молоді.

В приміщенні конференції була влаштована виставка, на якій український, литовський, латишський та білоруський комітети та право-славна громада виставили зразки вишивок, різьбарства, по-мистецькому зроблених ляльок

та інших речей. Найбільш імпозантно витлачали виставка українська та литовська. Вони спровали велике враження: перша — вишивки, а друга — вадзвітчайними роботами на шкірі.

У другій частині конференції, що відбулася у спортивній залі, присутні побачили зразки найрізноманітніших спортивних американських ігор, що були продемонстровані дружиною американських воїнів під керівництвом капітана Геффера, лейтенанта Кюлера та лейтенанта Юнча.

Ввечері учасники конференції побачили американський фіlm з життя Шопена.

Оселя ж репрезентувалася у дальнішому програмі виступами хорів: українського, білоруського, російського та латишського, що проспівали свої народні пісні, та виступом групи естонських танцюристів, що майстерно виконали народні танці.

Засідання 24 лютого було присвячене обговоренню пляну праці на майбутнє, головно в ділянці спорту.

На закінчення конференції учасники ІІ прописали кілька класичних музичних творів.

Люд.

З життя українців в Боденвері

Боденвер, невелика місцевість на території нойпурзького й родінського повітів, з часу приходу американців став осередком культурно-освітнього життя Українців обох цих повітів. Більшість тут становлять люди, що евакуювались із-під Відня з одною будівельною фірмою й тут, на станції Боденвер, в половині квітня покинули тісні вагони (бо далі нікуди було вже їхати) і розбрелися по найближчих селах.

Як тільки виявилась можливість, зорганізовано в Боденвері філію Українського Комітету під головуванням п. Берегульки. Управа філії перевела реєстрацію всіх українців в обох повітах, яких тут тоді було понад 200 осіб. При Комітеті зорганізовано перковий хор та курси англійської мови. Восени зорганізовано тут народну школу для місцевих українських дітей.

Довго боденверці не мали свого стадо-душпастиря, і тільки від Різдва душпастирські обов'язки виконує тут о. Т. Гурко. Незалежно від того, хор працював безперервно під керівництвом п. інж. Скремети.

Відбулися сходини всіх громадян з нагоди свята та спільна вечірка (кута) та зустріч Нової Року.

10. II. місцевий аматорський гурток поставив з добром успіхом п'есу «Пошилися в дурні» («Перехитрили») при перепоєній заїзді.

Коли не стануться якісь непередбачені зміни чи не постануть якісь перепони, то праця тутешньої української громади продовжуватиметься і надалі успішно.

І. З.

ВІДКРИТТЯ УНІВЕРСИТЕТУ УНРРА В МЮНХЕНІ

Мюнхен. В Мюнхені відбулося урочисте відкриття університету УНРРА. На відкритті прибув командувач третьої американської армії генерал Траскот, якого присутні привітали наїзничайно широ та властивими йому овапію. Генерал Траскот виголосив промову, в якій побажав університетові допомогу від американської влади та підкреслив значення вільної науки. Крім того промовляли ще директор УНРРА в американській зоні, директор університету від УНРРА п. Галина Гашинська та ректор університету словінський вчений проф. Отмар Шіргмайер. На зачінення відспівали стару студентську пісню «Гавдеамус ігтур».

Як подає регенсбурзький «Дзенік Польський», серед записаних до університету 2.975 студентів є 846 українців, 696 литовців, 424 бездержавники, 202 латиші, 189 поляків, 174 жиди, 173 югослав'янів, 30 індіанців, 16 румунів та 8 турків.

ДОМІНІКАНСЬКА РЕСПУБЛІКА ПРИЙМАЄ ЖИДІВСЬКИХ ВІКАЧІВ

Домініканська республіка погодилася прийняти 25.000—50.000 бездомних європейських жіздів віком від 18—35 років, щоб вони працювали в рільництві.

В. С.

Шлях до слави

Нас було троє...

Був, правда, і четвертий, але простий смертний, не-поет. Чи ж варто такого рахувати?

Ми іхали туди, де нас чекали оплески, вигукі захоплення, одне слово — іхали назустріч славі. А вийшло з тієї іди казнацю.

Вже о четвертій годині штожнуло мене щось і я прокинувся. Протираючи очі, дивувався, чого тає рано прокинувся. «Ага, — стріла до голови думка і зігнала останні сліди солдатських обіймів сну. — Сьогодні ж наш літературний вечір...»

Збудив Леся — того четвертого — і за кілька хвилин ми вже мчали на станцію.

— Де стоять потяги на Мюнхен?

— Ще рано, почекайте...

Дійсно, до від'їзу потягу була ще піла година. Посиділи, покурили і — знову на перон. (Пройшло, може, з десять хвилин — але хіба ж відішил на дорозі до слави).

— Чого ви мордує? — спитався шваб у залізничнім односторонні. — Адже потяг відходить о шостій п'ятдесяти.

В розкладі іди було ясно написано: «На Мюнхен 5.40». Але урядові особи треба вірити. Тому ми повернулися до почекальні і почали ворожити: проспілять сьогодні Юрко та Микола. Чи не проспілять. Коли ми вирішили, що проспілять, обидві вищеназвані особи з'явилися, задихані чи не більше, як той мартоноський бігун, що приносив звістку про перемогу над перським царем. Отже, поетично трохи було тепер, як то кажуть, «в комплєті».

Звістка про те, що потяг іде о 6.50, новоприбулих особливо не зворушила. Вони попрохали дати і їм трохи посидіти.

Лесько вже не встягав до розмови, а тільки уважно дослухався до голосів «богів», які перемивали кісточки всіх знайомих поетів — великих і маліх. Ралтом він надхненно скав, що, на його думку, наш поїзд від'їхав. Годинник показував 5.50...

Кинувся на перон.

— Дер цуг іст шон аб, — флегматично довідомив нас шваб і з видимим зацікавленням прислухався до незрозумілої мови, в якій наявіть його вухо могло вловити нотки обурення.

Однак, ми досить скоро скаменіли і вже підімською мовою, відповідно й калічачі, взялися оповідати заізничному швабові — що ми думаємо про нього самого та про його найближчу рідину, де съомого коліна включно.

Користуючись сучасними газетними стилем, можна сказати, що ця розмова відбувалася в атмосфері дружби та взаємного зрозуміння.

Після «бум'яної нотами», Юрко, як найграчіший, запропонував «бити». Цю гамлетівську проблему «Бити чи не бити» поставили на голосування. Вирішили — не бити, врахувавши той факт, що американський «семпі» дуже зацікавився перебігом подій. Навіть гуму перестав жувати. Якби він гарантував нам свою нейтральність — ми б вирішили інакше...

А тим часом шваб остаточно зорієнтувався в ситуації і порадив іхати поїздом о 12.30.

Подякувавши йому за увагу, ми почали аналізувати, хто винен у всій цій історії. Юрко та Микола чомусь обвинувачували мене, а я, при підтримці Леся, валив усю провину на шваба. Потім ми обговорювали ще кілька науково-фантастичних проектів, як іти шукати німця, на що жільки наї